

- 2:4 – Obligation to pay an unclaimed debt; Is failure to claim an unspoken forgiveness of the debt?
- 2:5 – Penalties for late payment – asmachta, and partial payment
- 2:6 – What if the lender moves?
- 2:7 – Stalling payment

קנס על תשלום מאוחר

א. שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קעז

סעיף יד - האומר לחבירו: אם לא אפרעך לזמן פלוני הריני חייב לך מעכשיו ולזמן העיכוב כך דיגרין (יותר ממה שהלוהו), אסור מפני הערמת רבית....

סעיף טז - אם חייב עצמו לתת למלוה כך וכך בכל שבוע בעוד שמעכב ממנו, הרי זה רבית גמור. הגה: אף על גב דכתב לו כך דרך קנסא: "אם לא אפרע לך לזמן פלוני אתן לך כל שבוע כך וכך", ואף על גב דאם היה פורע לו בזמנו לא הוי כאן רבית כלל, מ"מ הואיל וכתב לו ליתן לו קצבה בכל שבוע ושבווע, הוי רבית גמור. (רוב הפוסקים). וכן עיקר, אף על גב דיש מקילין והתירו ללוות ברבית בדרך זה (הגהות מרדכי פא"נ בשם ר"י דארליינש).

ב. ט"ז על חושן משפט סימן עג:ח

נשאלתי, מי שנתקשר בשבועה לשלם י' זהובים ביום פלוני ואם לא אפרע לך אתן קנס לצדקה י' זהובים, ולא נתן על החוב רק ה' זהובים ותבעו בעד הקנס, והשיב, לא התקשרתי אלא באם לא אפרע כלל.

נראה לי דלכאורה חייב בכל הקנס, דהא ההתקשרות קאי על כל החוב, כההוא דנשבע לפרוע לזמן והגיע הזמן בשבת, דאמרינן כאן שצריך ליתן משכון שוה מנה דוקא, דהשבועה היתה על כל החוב. אבל אחר העיון נראה דאין צריך לשלם הקנס רק לפי הערך מה שלא פרע, וראיה מפרק המקבל [ב"מ] דף ק"ד [ע"ב], "ההוא גברא דקביל ארעא מחבריה ואמר 'אי מוּבירנא יְהינא לך אלפא זוזי', אוביר תילתא, אמרי נהרדעי דינא הוא דיהיב ליה ש' זוזי ול"ג זוזי ותילתא זוזא." שמע מינה דלא מצי אמר 'כי אמינא אלפא זוזי אי אובירנא כוליה, אבל עכשיו לא, הכי נמי בהא דקנס... וההיא דשבת שזכרנו, לא דמי לכאן, דהתם אמר דרך חיוב אפרע חוב זה, ודאי אכל פרוטה וזמנו נשבע, אבל כאן אמר דרך שלילה, "אם לא אפרע אתן קנס", יכול לומר "אם לא אפרע כלל" קאמינא ליתן כל הסך קנס, ואם מקצתו, אתן מקצת קנס כי הקנס לפי ערך החוב. וחילוק זה ברור למבין.

מלווה שעבר ממקומו למקום אחר

ג. שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן עג:ח

הנשבע לחבירו לפרעו ביום פלוני, והגיע הזמן והמלוה איננו בעיר, הוא פטור עד שיבא המלוה או שלוחו; אבל צריך שיהיו המעות בידו באותו יום, ואינו רשאי להוציאם.

הגה: והני מילי שנפטר כשאין המלוה בעיר, היינו דוקא כשלא היה המלוה דר במקום שהיה דר תחלה כשנשבע הלוה, או יצא משם, אבל אם הוא בעיר שהיה תחלה כשנשבע הלוה, צריך להוליכו אחריו, כי אדעתא דהכי נשבע תחלה (מהרי"ק שורש י"ז). וי"א דאפילו אם עקר דירתו ממקום למקום, אם אינו רחוק מן הלוה יותר מתחלה, צריך להוליכו אחריו (מהרי"ק שורש קי"ב).